

RENAȘTEREA UNUI MUZEU. MUZEUL BANATULUI DIN TIMIȘOARA ÎN ANUL 1950

Vasile Rămneanțu*

Cuvinte cheie: *Istoria Muzeului Banatului, anul 1950.*

Schlagwörter: *Geschichte der Banater Museums, das Jahr 1950.*

Anul 1950 a fost un an important pentru Muzeul Regional al Banatului. Un aspect deosebit l-a constituit transferarea patrimoniului muzeal din Palatul Cultural (unde s-a aflat până în acel moment) în Castelul Huniade. Impozantul monument istoric al Timișoarei a revenit muzeului în urma hotărârii Consiliului de Miniștri din 26 iunie 1947, care a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 171 două zile mai târziu. A urmat delegarea lui Marius Moga de către Consiliul Muzeelor de pe lângă Ministerul Artelor de a prelua Castelul Huniade în numele ministerului. La 17 ianuarie 1948 clădirea a fost predată muzeului, dar din cauza indolenței birocratice a autorităților de abia la începutul lunii mai 1948, Castelul Huniade a fost transferat în patrimoniul Primăriei cu scopul de a se organiza în el un muzeu. Clădirea însă trebuia să fie supusă unor reparații și transformări majore pentru a putea găzdui o astfel de instituție de cultură. Oricum dincolo de vicisitudinile aceluia sfârșit de deceniu, din 1948 a început pentru Muzeul Banatului o nouă etapă de dezvoltare¹.

În articolul de față ne propunem să analizăm o parte a activității Muzeului Regional al Banatului din anul 1950. În raportul întocmit către Secțiunea Culturală a Comitetului Provizoriu al Comunei Urbane Timișoara privind activitatea Muzeului Regional al Banatului pe luna ianuarie 1950, directorul instituției Marius Moga arăta că s-au întreprins la clădirea Castelului Huniade lucrări de reparație, curățire, etc., în limita posibilităților financiare de care dispunea muzeul în vederea mutării în noua clădire a secției de arheologie de la etajul II al Palatului Cultural, operațiune care a și avut loc. În aceste condiții la etajul II al Palatului

Cultural, în spațiul eliberat, a fost transferată secția de etnografie care până în acel moment era situată la etajul III al aceleiași clădiri. În locul respectiv, după curățirea și amenajarea sălilor, urma a fi instalată o parte a Pinacotecii care a trebuit să fie evacuată în întregime de la etajul II dinspre strada Mărășești, etaj cedat Operei de Stat. În același timp la secția de ornitologie s-a continuat activitatea de îmbogățire a colecției prin achiziționarea de noi piese. S-a realizat totodată și selecționarea colecției de lepidoptere².

Referindu-se la reparațiile urgente care trebuiau realizate la Castelul Huniade, M. Moga sublinia că întrucât până în 1946 clădirea a adăpostit diferite unități militare, depozite, starea ei din acel moment necesita reparații radicale pentru a putea grupa materialul muzeologic. Arătând că muzeul avea o secție istorică și una etnografică, conducătorul instituției evidenția că pentru a pune întregul muzeu la dispoziția publicului în noua clădire, era necesară o subvenție de 12. 741. 930 de lei, în vederea amenajării încăperilor alocate secțiilor³.

Dar nici situația spațiilor destinate muzeului în Palatul Cultural nu era mai bună la începutul lui 1950. Astfel la 21 ianuarie Comitetul Provizoriu al Comunei Urbane Timișoara decidea cedarea în favoarea Operei și a Teatrului de Stat sala de expoziție „Ștefan Plăvăț” pentru depozitarea decorurilor. Aceasta deoarece cele două instituții culturale erau nevoite, din cauza lipsei de spațiu, să înmagazineze decoruri pe scenă, culoare și chiar în stradă, fiind împiedicată astfel circulația, existând și un pericol permanent de incendiu. La 20 martie 1950 M. Moga într-un referat adresat conducerii Operei de Stat Timișoara îi aducea la cunoștință că procesul verbal de predare a sălii respective putea fi întocmit în ziua următoare⁴.

* Universitatea de Vest Timișoara, Facultatea de Litere, Istorie și Teologie, Bulevardul Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: vasileramneantu@yahoo.com.

¹ Florin Medeleț, Vasile Rămneanțu, *Muzeul Banatului. File de cronică. II. 1918-1948*, Ed. Mirton, Timișoara (2003), 239-251.

² Arhiva Muzeului Banatului, d. 6/ 1950 (o mare parte din dosarele cercetate nu au filele numerotate).

³ *Ibidem*, d.1/1950.

⁴ *Ibidem*.

În privința cercetării științifice, directorul Institutului de Istorie și Filosofie din Cluj - Napoca, Constantin Daicoviciu îi solicita la 30 ianuarie 1950 lui M. Moga să-i trimită toate fișele pe care le-a întocmit ca și colaborator al colectivului pentru redactarea Repertoriului Arheologic al Republicii Populare România. Separat îi cerea întocmirea unui raport în care să arate: revistele excerptate, cu indicarea precisă a volumelor, cărțile excerptate cu titlul exact și indicarea volumelor, muzeele și colecțiile prelucrate până la sfârșitul lunii ianuarie 1950, numărul de fișe întocmit din reviste și cărți, fișele întocmite după materialul din muzee și colecții. Moga trebuia să propună revistele și cărțile pe care le mai credea necesare a fi cercetate, indicând dacă acestea sunt sau nu accesibile. Totodată trebuia să precizeze dacă muzeele și colecțiile care i-au fost repartizate pentru prelucrare au fost în întregime cercetate sau nu, precum și perioada de timp necesară a termina partea sa de cercetare. I se solicita să comunice toate colecțiile publice sau particulare din raza sa de activitate care meritau a fi cercetate.

La 6 februarie Marius Moga i-a răspuns lui C. Daicoviciu, informându-l ca i-a expediat fișele pe care le-a întocmit. A oprit aproximativ 100 de fișe, deoarece acestea trebuiau transcrise din nou. Până în acel moment a excerptat revistele: *Analele Banatului* 1928-IV/1931, 4 volume; *Germina* I/1923-II/1924, 2 volume; *TRET-I/1873- IX/1883*, în total 9 volume, restul din această revistă fiind în curs de excerptare, activitate care se realiza paralel cu verificarea întregului material din Muzeu, operațiuni care urmau a fi finalizate până cel mai târziu la sfârșitul lunii martie. În privința colecției arheologice, aceasta a fost transferată în întregime din Palatul Cultural în Castelul Huniade. Din cauza lucrărilor de amenajare, estimate a mai dura încă 10 zile, rearanjarea colecției respective nu s-a putut realiza și nici confruntarea materialului existent cu inventarul, lucru absolut necesar pentru a nu persista, în continuare, într-o serie de greșeli care s-au strecurat în literatura arheologică. Ori, aprecia Moga, rearanjarea secției constituia cel mai bun prilej de a fi verificat întregul material. El sublinia că a întocmit 860 de fișe, din care a expediat 644. Dintre acestea 100 erau întocmite după materialul existent în muzeu. În privința propunerilor pentru excerptare mai avea în vedere *Chestionarul Muzeului Regional al Banatului* întocmit de Ioachim Miloia și *TRET-ul*. Verificarea materialului arheologic era socotită, încă o dată, absolut necesară pentru că în inventarele

Muzeului s-au strecurat o mulțime de greșeli. Operațiunea în cauză urma a fi terminată la sfârșitul lunii martie. După data respectivă ar putea cerceta Muzeul din Lugoj și colecția particulară Caius Pascu din Gherman. În privința cercetării și întocmirii fișelor materialului din muzeu, acest lucru nu s-a putut realiza deoarece în depozite nu se putea lucra iarna, iar colecția, încă din luna decembrie 1949, a trebuit să fie împachetată în întregime și mutată. Rearanjarea colecției și a depozitului va face posibilă cunoașterea exactă a întregului material arheologic pe care îl deținea muzeul, conchidea Miloia⁵.

La 21 februarie 1950 C. Daicoviciu îi transmitea că a primit fișele și că în curând i se va comunica ce mai avea de făcut la Repertoriu, cerându-i să nu se lase „pe brazdă”.

În ceea ce priveau săpăturilor arheologice care urmau să se desfășoare în anul respectiv, cunoscutul istoric român îl informa pe Moga că acesta va activa pe șantierul Timiș-Torontal, unde va trebui să se fixeze la unul-două puncte mai importante, pe care să le comunice lui C. Daicoviciu. Deasemenea directorul Muzeului Regional al Banatului făcea parte și din colectivul de arheologi pentru Cluj și Mureș, împreună cu Dorin Popescu, Mircea Rusu, etc. Săpăturile arheologice de la Porolissum, precum și din alte așezări romane erau deocamdată abandonate, iar Macrea urma să sape în Secuime. În același timp, Moga trebuia să pregătească publicarea materialului săpat la Porolissum. În vederea acestui lucru Daicoviciu urma să-i trimită bani pentru desene și fotografii, iar Moga trebuia să se deplaseze la Cluj pentru o perioadă de timp în vederea pregătirii publicării materialului respectiv. Lucrarea trebuia să apară până la data de 1 iunie 1950 constând din publicarea științifică, amănunțită, a rezultatelor obținute în campania de săpături din 1949, fără multe teorii și concluzii de ansamblu.

La 20 martie în răspunsul său Moga îl informa pe mentorul său că pentru șantierul arheologic Timiș-Torontal propunea Jadaniul sau Pișchia pentru clarificarea problemei valurilor romane din Banat și respectiv Parța pentru cunoașterea legăturilor existente între Ardeal, Oltenia și Banat în timpurile barbare, respectiv neolitice. În privința lucrării privind Porolissumul, Moga îl anunța pe Daicoviciu că a realizat o serie de fotografii pe care le socotea ca fiind suficient de bune, nemaifiind, în viziunea sa, necesare altele.

⁵ *Ibidem*, d.6/1950.

Cu privire la desene, el a propus ca acestea să fie realizate de către desenatorul lui Daicovicu, indicând obiectele care urmau să fie desenate. El nu se putea deplasa la Cluj dată fiind situația muzeului, care nu s-a schimbat prea mult în ultimul timp. Urma ca arheologul bănățean să realizeze la Timișoara mărirea clișeelor pe care le avea, operațiune plătită de muzeu⁶.

Revenind la activitatea desfășurată în Muzeul Regional al Banatului în luna februarie 1950, secția de pictură a fost organizată în întregime în 13 săli la etajul III din Palatul Cultural, colecția fiind grupată pe școli, în ordine cronologică, începând cu școala italiană și terminând cu pictura modernă. Secția de artă populară a fost în cea mai mare parte reorganizată la etajul II al aceleiași clădiri. Au început și lucrările pentru organizarea secției de istorie-arheologie în Castelul Huniade.

În cadrul secției de ornitologie s-a continuat colectarea materialului necesar completării acesteia. În raportul său Moga preciza greutatea și lipsurile pe care le-a întâmpinat în activitatea de organizare completă a muzeului și care au fost determinate de faptul că lucrările tehnice pentru amenajarea spațiului din Castelul Huniade nu s-au putut executa în ritmul dorit. În aceste condiții muzeul nu a avut deschisă pentru a fi vizitată în cursul lunii februarie decât o singură secție, cea de științele naturale. Numărul total de vizitatori s-a cifrat la aproximativ 2000 de oameni⁷.

Și în luna martie au fost continuate lucrările de reorganizare și amenajare a secțiilor Muzeului, astfel că la 26 martie 1950 secțiile de pictură și etnografie au fost puse la dispoziția publicului. Secția de științele naturii a fost deschisă în permanență. Au continuat de asemenea lucrările de amenajare a secției de istorie - arheologie, iar în încăperile care au fost terminate în acest sens, s-a început gruparea mobilierului necesar secției respective. Deschiderea acesteia pentru vizitatori urma să fie făcută în funcție de ritmul lucrărilor de amenajare. Numărul celor care au vizitat muzeul în martie s-a situat la aproximativ 2500⁸.

În privința colecțiilor existente la Muzeul Regional al Banatului, într-un raport adresat de către directorul instituției Muzeului Național de Artă și Arheologie, se preciza că existau 1104 piese de etnografie, cu o valoare a colecției de 829.400 de lei⁹.

În altă ordine de idei M. Moga solicita la 5 martie 1950 Miliției orașului Timișoara eliberarea unei autorizații de călătorie pentru a se putea deplasa în comunele Percosova, Gherman, Butin, în vederea stabilirii șantierului arheologic al Academiei Republicii Populare România și pentru a inventaria obiectele arheologice dintr-o colecție particulară (credem că este vorba de colecția preotului Caius Pascu din Gherman)¹⁰.

În luna aprilie 1950 a fost continuată organizarea secției de istorie - arheologie, proces aflat aproape la final. Concomitent au fost mutate o parte din depozitele secției de arheologie în Castelul Huniade. Moga preciza că având sprijinul Partidului Muncitoresc Român a început amenajarea curții noului local muzeal, lucrare care era în curs de desfășurare în acel moment. În privința bugetului instituției acesta s-a situat în perioada 1 ianuarie - 31 martie la cifra de 689.676 de lei. Bugetul propus Ministerului Artelor, Serviciului Muzeelor, în intervalul 1 aprilie - 31 decembrie 1950 a fost de 2.214.558 de lei, dar suma nu era încă aprobată. În condițiile în care muzeul a trebuit să se mute în noua clădire, bugetul mic nu a permis amenajarea noului local decât parțial, într-o foarte mică măsură. Numărul vizitatorilor s-a cifrat la aproximativ 2800¹¹.

În domeniul cercetării științifice, într-un referat redactat la 5 aprilie 1950 Dionisie Linția arăta că pentru completarea colecțiilor secției de ornitologie și de științe naturale mai avea nevoie de material zoologic din care o parte se putea colecta doar din Dobrogea. În aceste condiții propunea ca Emil Nadra să se deplaseze în regiune pe o perioadă de 3-4 săptămâni în intervalul 20 aprilie-15 iunie, în funcție de condițiile meteorologice (ca și de epoca de reproducere și de cuibărit a diferitelor păsări acvatice). Se preciza că piesele colectate trebuiau conservate în mod provizoriu chiar la fața locului, pentru a putea fi prelucrate și naturalizate în mod definitiv la reîntoarcere, în laboratorul muzeului. În vederea realizării acestei călătorii științifice era nevoie de un avans de 30.000 de lei, călătoria fiind prevăzută în planul de lucru al muzeului pe anul 1950.

M. Moga s-a adresat Comitetului Provizoriu al Comunei Urbane Timișoara să aprobe această deplasare, precizând că suma necesară urma a fi luată din subvenția muzeului.

La 6 mai D. Linția solicita conducerii I. T. A. S. Timișoara acordarea unui concediu de circa 3

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*, d. 1/ 1950.

¹¹ *Ibidem*, d. 6/1950.

săptămâni inginerului Cornel Șuboni pentru a participa împreună cu E. Nadra la cercetările din Dobrogea, deoarece pentru o singură persoană munca era foarte istovitoare. Se preciza că Șuboni era un foarte valoros colaborator voluntar al secției de științe naturale, care și în trecut a adus servicii eminente acesteia. În aceeași zi conducerea muzeului a adresat o solicitare Miliției pentru a-i elibera lui C. Șuboni o autorizație specială de deplasare în Dobrogea, pe durata 10 mai - 15 iunie 1950¹².

La 11 mai 1950 D. Linția, având asupra sa un laborator ambulant, a plecat spre zona Mocani-Insula Lupilor - și traversând lacul Razelm, în perioada 14-21 mai a întreprins cercetări științifice la Jurilofca. Apoi de pe Insula Lupilor, traversând lacul Sinde, a ajuns pe insula Chituc, colectând pe acest drum mai multe specii de păsări „interesante” pentru muzeu. Pe insula Chituc a vânat și colectat alte specii necesare colecției muzeului. În perioada 25-26 mai a parcurs traseul Jurilofca - Biseriçuța - Cap Dolojman, locuri foarte interesante din punct de vedere ornitologic. Între 27 și 7 iunie s-a aflat din nou la Jurilofca, ca apoi în perioada următoare (8-18 iunie) să se găsească la Babadag, unde a colectat și preparat păsări din fauna terestră a Dobrogei¹³. Între 19-21 iunie a cercetat zona Babadag-Sulina-Tulcea, deplasându-se pe canalul Dunării până la Sulina pentru a colecta materialul de la mare, în condițiile unui timp nefavorabil: ploi și furtuni pe mare. Expediția științifică în Dobrogea a luat sfârșit în 22 iunie.

În raportul întocmit la revenire, E. Nadra arăta că a recoltat 100 de bucăți de păsări care au fost prelucrate provizoriu și conservate chiar la fața locului. Au fost aduse mai multe exemplare care au lipsit complet din colecția secției. A împușcat șapte bucăți de pescăruși care au fost inelați în Uniunea Sovietică purtând pe picior un inel de aluminiu cu inscripția capitalei țării, numărul și seria matricolă. Cercetătorul bănățean preciza că realizând această captură a reușit să aducă un serviciu științei ornitologice în privința migrației păsărilor. Au mai fost colectate câteva cuibare de ouă precum și insecte diferite, caracteristice Dobrogei. O parte din materialul colectat a fost expedit, prin poștă, înainte de întoarcerea lui Nadra, fiind prelucrat în laboratorul secției de către D. Linția¹⁴. Totalul cheltuielilor de deplasare s-a ridicat la suma de 33.674 de lei¹⁵.

Dar expediția științifică a lui E. Nadra în Dobrogea nu a fost lipsită de incidente. La 27 iunie 1950, într-o adresă semnată de către M. Moga și D. Linția și adresată ministrului de interne Teohari Georgescu, temutul lider comunist era informat de misiunea științifică a lui Nadra desfășurată în condițiile unor „repetate inspecții săvârșite de către autoritățile competente militare și milițiene”. La 18 mai la Cabana de Vânătoare de pe Insula Lupilor, regiunea Jurilofca, i s-a confiscat aparatul de fotografiat de către comandantul postului de grăniceri din localitatea Jurilofca, deși conform adresei informative primită de la comandantul de grăniceri din comuna Babadag, Nadra avea voie să fotografieze în locurile respective. În urma demersurilor pe care le-a făcut cercetătorul bănățean, autoritățile grănicerești i-au promis restituirea aparatului. Dar la plecare, prezentându-se la comandamentul militar din Babadag, i s-a comunicat că aparatul de fotografiat a fost trimis la Brăila, iar de acolo la Comandamentul de Grăniceri din București. Teohari Georgescu era rugat să dispună restituirea cât mai urgentă a aparatului de fotografiat, precum și a filmului întrebuițat. Autoritățile grănicerești au susținut totuși că Nadra nu avea formele legale necesare pentru a filma în zona de frontieră și în consecință au ridicat aparatul pentru verificare. În urma intervenției ministrului de interne aparatul a fost restituit Muzeului Regional al Banatului¹⁶.

În privința activității muzeului pe luna mai a fost continuată și terminată organizarea secției de arheologie - comuna primitivă. În cadrul secțiilor de etnografie și ornitologie s-a realizat conservarea întregului material pentru vară. La Castelul Huniade a fost terminată pavarea și amenajarea parcului interior. Numărul vizitatorilor s-a situat aproximativ 3.500 de oameni¹⁷.

În ceea ce privea spațiului pe care Muzeul îl ocupa în Palatul Cultural, acesta se situa la etajul II (o parte din etaj) și la etajul al III-lea în întregime. Alături se mai găseau Opera și Teatrul de Stat, precum și diverse magazine la parter. Clădirea era foarte vulnerabilă în caz de incendiu și absolut nepotrivită acestui scop, ținând cont de valoarea colecțiilor muzeale aflate în ea¹⁸.

Într-un memoriu adresat Secțiunii Culturale a Comitetului Provizoriu al Comunei Urbane Timișoara, în primăvara lui 1950, Moga solicita

¹² *Ibidem*, d. 1/1950.

¹³ *Ibidem*, d.5/1950, f. 5-6.

¹⁴ *Ibidem*, f.7.

¹⁵ *Ibidem*, f. 9.

¹⁶ *Ibidem*, d. 6/1950.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*, d. 1/1950.

studierea și propunerea de urgență a măsurilor necesare pentru separarea Palatului Cultural de muzeu întrucât Ministerul Artelor dorea să cunoască în mod real sarcinile pe care muzeul la avea din punct de vedere bugetar. Directorul instituției arată că în cadrul personalului muzeului se aflau 6 salariați care aparțineau de fapt fostului Palat Cultural. Apoi bugetul muzeului era grevat de o sumă exagerat de mare de bani pentru iluminat, apă și încălzit, existând în această chestiune neînțelegeri cu Opera de Stat (aceasta nu și-a instalat contor propriu, iar muzeul trebuia să plătească curentul folosit de Operă, fapt ce l-a determinat pe Moga să decidă renunțarea la consumul de curent pentru localul din Strada Alba-Iulia, nr. 2). Deoarece Ministerul Artelor urma să se îngrijească pe viitor și de obținerea fondurilor necesare întreținerii Palatelor Culturale, Moga ruga a fi soluționată cât mai repede această problemă, astfel încât Ministerul respectiv să poată prezenta bugetul muzeului Ministerului Finanțelor¹⁹.

Între timp Comitetul Provizoriu al Comunei Urbane Timișoara aducea la cunoștința conducerii Muzeului Regional al Banatului, la 8 mai, că datorită economiilor care trebuiau realizate în bugetele tuturor unităților de stat și sfaturi populare pentru îndeplinirea planului de stat, muzeul trebuia să realizeze o economie de 200.000 lei, sumă ce va fi economisită prin reținerea (lunară și proporțională) din subvenția ce va fi primită din bugetul Sfatului²⁰.

Raportul întocmit de Marius Moga privind activitatea angajaților muzeului în luna iunie 1950 cuprindea mai multe puncte. A fost terminată organizarea primei părți a secției de istorie, respectiv a comunei primitive până la începutul destrămării acesteia. Materialul acestei perioade a fost expus în 22 de vitrine, grupate în 8 săli care au fost amenajate în acest scop în Castelul Huniade. Secția a fost deschisă pentru public în 29 iunie. Tot în noua clădire a muzeului a fost organizată prima parte a depozitului secției de pictură. Aceasta după ce în ianuarie, în urma cedării etajului II, dinspre strada Mărășești, din Palatul Cultural Operei și Teatrului de Stat, secția de pictură a fost mutată la etajul III, dinspre strada Alba-Iulia. Întrucât suprafețele existente la acel etaj nu au permis expunerea imediată a colecției, s-au executat o serie de lucrări: astupări de uși, zugrăveli. Mutarea în Palatul Huniade era absolut necesară

deoarece vechiul sistem de depozitare nu permitea ca materialul să fie cercetat și verificat.

La punctul doi al raportului, intitulat „Politic” directorul instituției sublinia că în prezentarea secției de istorie s-a căutat ca materialul să fie expus în conformitate cu principiile materialismului istoric, astfel încât să constituie un mijloc de culturalizare a maselor. În acest scop materialul a fost grupat ținând cont de periodizarea realizată de clasicii marxism-leninismului. Fiecare dintre perioadele comunei primitive a fost prezentată în săli independente pentru a se putea urmări evoluția uneltelor de producție și a modului de producție. Pentru înțelegerea materialului expus și a caracteristicii fiecărei etapei, s-au redactat inscripții largi, arătându-se specificul fiecăreia. S-au întocmit și o serie de desene pentru fiecare sală de expoziție.

La punctul 3 al raportului „Financiar-material” se preciza că pentru deschiderea secției de istorie la Castelul Huniade s-au terminat lucrările de amenajare a curții interioare precum și cele de zidărie și de zugrăveală la intrare, pe un coridor lateral, pe jumătate din curte până la înălțimea parterului și pe scara de acces destinată publicului.

Din punct de vedere științific, la secția de științele naturii a fost terminată cercetarea științifică întreprinsă în Dobrogea în vederea îmbogățirii colecției ornitologice, recoltându-se 107 piese, dintre care 35 au fost și preparate pentru expunerea în secție. Cu acest prilej s-au notat o serie de observații referitoare la viața faunei din regiunea de nord a Dobrogei.

M. Moga consemna că bugetul mic nu permitea executarea lucrărilor necesare prezentării materialului istoric decât parțial. Totodată era criticat colectivul care a fost însărcinat să completeze materialul expus cu inscripții și etichete și care din lipsa unei munci planificate nu a putut să termine lucrarea decât în ultimul moment.

În cursul lunii iunie muzeul a fost vizitat de un număr de 4.200 de oameni²¹.

În privința colecțiilor existente în clădirea Palatului Cultural, în urma cedării spațiului amintit mai sus, materialul etnografic care se găsea la etajul III dinspre strada Alba-Iulia a fost mutat la etajul II dinspre aceeași stradă, în locul secției de arheologie. Materialul istoric adăpostit la etajul III a fost depozitat pe coridoare pentru a putea fi transportat la Castelul Huniade, întrucât încăperile de la etajul II nu-l mai puteau cuprinde²².

¹⁹ *Ibidem*, d. 1/1950.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ *Ibidem*, d. 6/1950.

²² *Ibidem*.

Problema organizării Muzeului Banatului a fost prezentată pe larg de M. Moga într-un memoriu pe care acesta l-a înaintat, la 25 iulie 1950, Comitetului pentru Artă de pe lângă Consiliul de Miniștri. Se arăta că muzeul avea un caracter mixt și depindea de Comitetul pentru Artă. Odată cu aplicarea legii Sfatului Populare instituția nu a mai fost încadrată în schema de organizare a Sfatului Urban Timișoara, iar pentru personalul care deservea Muzeul s-a dat o decizie de salarizare prin care acesta a fost considerat și echivalat ca fiind administrativ. În urma controlului financiar executat prin Secțiunea Financiară a județului Timiș în mai, s-a stabilit că salarizarea personalului era mai mare decât cea legală, ea necorespunzând statului de funcțiuni întocmit pe baza salarizării medii. În consecință începând cu luna iulie salariile s-au redus. Totodată nu mai puteau fi plătite orele suplimentare (muzeul fiind deschis și duminica trebuia întreținută curățenia sa). În urma noilor dispoziții orele suplimentare nu mai puteau fi plătite decât în baza unei aprobări dată de către Ministerul de care depindea muzeul. Secția Financiară a județului a pus în vedere că începând din luna august, în cazul în care nu exista o schemă aprobată de Ministerul de resort și de Comisia de Stat, nu vor mai fi achitate salariile. Moga înainta alături de memoriu și „Proiectul de schemă de funcțiuni” al Muzeului, rugând a se dispune încadrarea personalului existent în posturile corespunzătoare, urmând ca restul personalului prevăzut în schemă să fie completat în cadrul planului cincinal aflat în curs. Pentru posturile de ghizi Moga propunea completarea lor imediată cu o parte a îngrijitorilor care urmau să fie pregătiți în acest scop. În încheierea memoriului semnatarul său ruga forurile competente să acorde salariaților muzeului o salarizare decentă pentru a da instituției posibilitatea să-și intensifice activitatea culturală²³.

În viziunea lui Marius Moga secția de artă a muzeului trebuia să cuprindă un șef de secție, un asistent, un ghid și un îngrijitor. Secția de istorie urma să fie constituită dintr-un șef de secție, un asistent, un laborant, un ghid și un îngrijitor, iar secția de etnografie dintr-un șef de secție, un asistent, un ghid și un îngrijitor. Secția de științele naturii urma să beneficieze de următorul personal: un șef de secție, un asistent, un preparator, un laborant, un ghid și un îngrijitor. În privința secției administrative aceasta trebuia să fie alcătuită dintr-un contabil,

un administrator, un mecanic-fochist, un îngrijitor și trei portari²⁴.

Referitor la organizarea secției de istorie, la 27 iunie directorul muzeului a înaintat o adresă Comitetului Așezămintelor Culturale, subliniind că în urma cercetărilor de documentare întreprinse în acest scop și pentru prezentarea „luptei comune a naționalităților conlocuitoare din Banat împotriva exploatarei feudale și capitaliste” materialul arhivistic din muzeu referitor la aceste perioade nu exista decât începând din 1717. În această privință Arhivele Statului, Regionala Timișoara, au întreprins cercetările necesare și dispun de toate datele referitoare la arhive. Material documentar referitor la prezentarea acestor probleme se găsea deasemenea suficient în Banat, fie la persoane particulare, fie la foștii moșieri.

În ceea ce privește organizarea Muzeului N. Lenau din Lenauheim o parte din materialul științific necesar se afla în localitate, iar o altă parte la particulari. Comitetul Antifascist German și-a luat sarcina de a întreprinde cercetările necesare pentru a strânge acest material.

Pentru prezentarea capitolului privind naționalitățile conlocuitoare era necesară antrenarea tuturor organizațiilor de masă ale naționalităților conlocuitoare în vederea strângerii materialului documentar. În același scop trebuiau întreprinse o serie de recunoașteri și de cercetări în localitățile bănățene. În privința spațiului, întrucât în Castelul Huniade unde urma să fie prezentat acest material, nu existau săli amenajate în acest scop, trebuia realizat acest lucru. Pentru amenajarea acestor săli, precum și pentru realizarea lucrărilor tehnice necesare organizării acestei secții cu vitrine în perete, fotocopii, rame și desene, precum și pentru deplasările de documentare în teren sau pentru eventuala procurare a unor piese izolate deținute de particulari, Moga prevedea suma de 5000.000 de lei. Organizarea și prezentarea materialului expus puteau fi terminate în 45 de zile²⁵.

În altă ordine de idei la 15 iulie 1950 Ministerul Artelor a înștiințat Comitetul Provizoriu al orașului Timișoara, secția Culturală, că în cadrul planului cincinal de investiții a fost propusă acordarea sumei de 6000.000 de lei muzeului în primul an al planului respectiv pentru construcții sau amenajări. Se solicita să fie planificate cantitățile de materiale necesare întrebuințării acestei sume. La 20 iulie 1950 a fost întocmit devizul-estimativ pentru amenajarea muzeu-

²³ *Ibidem*, d. 1/1950.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, d. 6/1950.

lui în Castelul Huniade, care prevedea o sumă totală de 6.011.460 de lei. Documentul a fost cerut de către Ministerul Artelor, Comitetul pentru Artă, în vederea înscrierii sumei de 6000.000 de lei în primul an al planului cincinal²⁶.

La 15 iulie 1950 Comitetul pentru Așezămintele Culturale, Serviciul Muzeu și Monumente, a înaintat muzeelor din România un chestionar privind situația muzeelor și a monumentelor istorice. La 27 iulie M. Moga a emis răspunsurile privind Muzeul Regional al Banatului. În privința schemei de personal muzeul nu o putea înainta deoarece nu o avea, existând numai o decizie de salarizare dată de Comitetul Provizoriu Urban Timișoara. Se sublinia că lipsa unei scheme de organizare stingherea bunul mers al instituției. Astfel întregul personal al muzeului a fost încadrat cu statutul de personal administrativ, iar în cursul lunii respective, datorită acestei situații, salariile au fost reduse. Din această cauză era necesară clarificarea apartenenței muzeului. Dată fiind caracteristica științifică a instituției Moga se pronunța pentru trecerea acesteia la Comitetul pentru Așezămintele Culturale la care avea mai multe afinități. Secția de artă, respectiv de pictură ar putea să depindă de Comitetul pentru Artă, dar să rămână în cadrul muzeului. În privința dotărilor, datorită lipsei mobilierului și a instalațiilor de laborator muzeul nu dispunea de nici un depozit științific, având un singur laborator. Erau necesare organizarea de cursuri pentru laboranți, la care toate muzeele să-și trimită câte un salariat. Problema amenajării Castelului Huniade trebuia soluționată cât mai grabnic, altfel nu se putea continua cu reorganizarea secției de istorie în modul preconizat de Așezăminte. În privința subvențiilor primite, Ministerul Artelor a acordat subvenții pentru salarii și întreținerea instituției. Muzeul se afla încă în cele două clădiri: secțiile de științe ale naturii, etnografie, pictură, direcțiunea se găseau în Palatul Cultural de pe strada Alba Iulia nr. 2, iar secția de istorie și depozitele muzeului se situau în Castelul Huniade, nr. 1. Ambele clădiri aparțineau Comitetului Provizoriu Timișoara. În ceea ce privea starea celor două edificii, Palatul Cultural era într-o situație bună, pe când Castelul Huniade se afla într-o stare proastă. În consecință acesta avea nevoie de reparații radicale, printre care la instalația electrică, la instalația sanitară, dușurile, ferestre, uși, zugrăveli, lucrări de tinichigerie, etc. Palatul Cultural beneficia de apă, lumină, căldură,

mobilier, pe când Castelul Huniade era dotat cu aceste instalații doar parțial, lipsind complet instalația de încălzire. În trecut reparațiile s-au făcut din subvențiile acordate de către Ministerul Artelor. Mai era nevoie urgentă de mobilier, respectiv de vitrine de perete pentru obiecte mărunte, vitrine pentru documente și cărți, dulapuri pentru arhiva istorică, vitrine pentru arheologie, rafturi și cutii-lădițe pentru depozite.

În acel moment muzeul era deschis pentru vizitatori, secțiile de științele naturii, etnografie și pictură putând fi vizitate în zilele de marți, joi și duminică între orele 9-13, iar secția de istorie miercuri și duminică între 9-13. Registrul de vizitatori urma să existe din 1 august 1950. Vizitarea muzeului nu era organizată decât pentru grupuri anunțate din timp, din cauza inexistenței ghizilor. Muzeul era vizitat de către toate organizațiile de masă. Nu au existat grupuri de vizitatori de la sate, ci doar de la școli. Numărul lunar al vizitatorilor se situa între 2-4000 de oameni, iar anual se situa la 30.000-35.000. Supravegherea fiecărei secții se executa de către un îngrijitor, iar la 9-12 săli exista un supraveghetor.

Reorganizarea secției de istorie nu a fost subvenționată în mod special, ea s-a făcut din subvenția anuală acordată de către Ministerul Artelor. Comitetul pentru Așezămintele Culturale urma să acorde suma de 2.500.000 de lei în vederea continuării reorganizării acestei secții. La baza reorganizării Muzeului se aflau principiile materialismului istoric. În ceea ce privește personalul muzeului, acesta era numai în parte corespunzător din punct de vedere profesional.

Castelul Huniade era destul de încăpător pentru prezentarea colecțiilor, pe când Palatul Cultural a devenit impropriu pentru prezentarea întregului material muzeal. În Palatul Cultural muzeul deținea 57 de încăperi, iar Castelul Huniade avea 104 încăperi. În vederea expunerii materialului muzeologic în expoziții în Palatul Cultural erau alocate 34 de încăperi, iar în Castelul Huniade în acel moment 10. Depozitele, din lipsă de încăperi potrivite, nu au fost decât de curând înjghebate, ocupând 5 încăperi în Palatul Cultural și 9 în Castelul Huniade. Materialul din depozite era grupat pe secții, însă din lipsă de mobilier acestea nu puteau fi organizate momentan. Nu exista nici un fel de atelier, muzeul având un singur laborator la secția de științele naturale, care ocupa o singură încăpere și dispunea de instalațiile necesare pentru executarea lucrărilor specifice acestei secții. Lipseau în schimb cu desăvârșire instalațiile necesare laboratoarelor celorlalte secții.

²⁶ *Ibidem*, d. 1/1950.

Muzeul nu dispunea nici de o sală de conferințe. Dar în condițiile din acel moment se puteau organiza conferințe cu un număr redus de participanți. Există o arhivă istorică ce cuprindea 2050 de documente, stampe, hărți. Biblioteca de specialitate număra 2985 de volume. Muzeul Regional al Banatului avea un caracter mixt, predominând secția de istorie-arheologie.

Materialul expus era bine conservat, pe când materialele din depozite, din cauza prea multor mutări și a lipsei de mobilier, erau într-o mare măsură deteriorate, necesitând restaurările de rigoare. Nu exista suficient mobilier pentru buna conservare a materialului muzeal. Colecțiile erau inventariate și se lucra la verificarea materialelor pe secții, obiectele purtând numărul de inventar respectiv. Cataloage nu existau decât pentru secția de științele naturii și unul vechi pentru pictură, ele fiind ținute la zi. Obiectele au fost evaluate de către personalul muzeului.

Muzeul nu deținea materiale care să reflecte relațiile româno-ruse, româno-sovietice, respectiv cu țările de democrație populară, cu mișcarea revoluționară mondială.

În privința personalului de specialitate acesta era alcătuit dintr-un laborant, asistent, șef de secție la științele naturii, un pictor decorator, și din director.

Era în curs de organizare un colectiv de membrii amatori ai muzeului, alcătuit din ing. Cornel Șuboni, prof. Alexandru Grosu, Fr. König (colaborator voluntar al Secției de Științele Naturii, fiind însărcinat cu „colectarea de material muzeologic și de insecte de toate felurile”), ing. D. Linția jr., grefierul Nicolae Baloescu, pictorul Emil Lenhardt, ing. A. Krausz, directorul Arhivelor Statului Timișoara Grigore Popiți, arhivistul șef Gabriel Russu, arhivistul N. Milencovici, arhivistul I. Oprișa, prof. Constantin Rudneanu, prof. Ștefan Grigore, prof. D. Tintă, bibliotecarul V. Ardeleanu.

Există un plan de muncă care se întocmea trimestrial, se executa lunar și se controla săptămânal pe secții. În limita fondurilor disponibile se căuta îmbogățirea colecțiilor muzeale. Importanta instituție de cultură bănățeană avea legături de colaborare cu alte muzee precum și cu organizațiile de masă. Până în acel moment muzeul nu a organizat în județ sau în județele vecine expoziții temporare și nici în fabrici.

În privința situației financiare instituția de cultură bănățeană beneficia de 2.758.587 de lei subvenție din partea Ministerului Artelor, acordată în două rate lunare de către Comitetul Provizoriu Urban Timișoara. Suma intra în

contul muzeului aflat la Banca Republicii Populare România, care făcea direct plățile.

Cercetările științifice se realizau pe secții de către personalul de specialitate, respectiv de către M. Moga, D. Linția și E. Nadra, acestea fiind cuprinse în planul de muncă începând cu luna septembrie 1950.

Muzeul întâmpina greutăți de ordin financiar și organizatoric. Astfel subvenția acordată de către Ministerul Artelor era insuficientă. Din punct de vedere organizatoric se resimțea lipsa unor directive de la departamentele respective pentru a se putea lucra unitar. Greutăți existau și în privința localului muzeului și a organizării depozitelor. În Palatul Cultural în urma cedării unei părți, spațiul a fost restrâns la minim, iar în Castelul Huniade nu erau amenajate sălile necesare prezentării materialelor care au fost mutate în mod obligatoriu. Lipsa esențială era aceea a localului amenajat și a mobilierului. Pentru bunul mers al instituției Moga propunea ca întreg muzeul, întrucât caracterul său predominant era cel științific, să treacă sub patronajul Comitetului pentru Așezămintele Culturale. Se impunea și încadrarea personalului în posturile de specialitate. Era necesară organizarea unui curs de laboranți la București.

Moga aprecia că la nivel local existau premisele pentru îmbunătățirea situației Muzeului Regional al Banatului, mai puțin cele financiare însă. În aceste condiții întreaga activitate a muzeului se baza pe subvenția acordată de către Ministerul Artelor și de către Comitetul pentru Așezămintele Culturale²⁷.

În luna iulie a fost terminată redactarea textelor pentru etichetele și inscripțiile necesare înțelegerii materialului etnografic expus, punându-se accent pe specificul bănățean al acestuia. A fost mutat întregul material aparținând de depozitul secției de pictură de la Palatul de Cultură la Castelul Huniade. Din lipsă de fonduri nu s-a putut realiza întocmirea și difuzarea

²⁷ *Ibidem*, d. 6/1950. În privința celor care activau în cadrul muzeului, aceștia erau în iulie 1950: Marius Moga, director; Dionisie Linția, conducătorul secției de științe naturale; Emil Nadra, asistent-secția de științe naturale; Francisca Fent, conducătorul secției de etnografie; Diodor Dure, conducătorul secției de pictură; Coriolan Țiapu, secretarul muzeului; Ilie Bugilan, intendent; Dumitru Amărăscu, laborant; Ștefan Laica, îngrijitor; Mihai Bugariu, îngrijitor; Ana Șiclovan, îngrijitor; Valentina Bălțeanu, îngrijitor; Teodor Tenț, mecanic-fochist; Gheorghe Tuțu, portar; Gheorghe Pera, portar; Gheorghe Pop, portar. La 30 august D. Dure a demisionat de „bună voie”. De la 1 septembrie apare Emil Lenhardt, încadrat ca desenator-pictor. E. Nadra era responsabilul de sindicat. Vezi dosarul 1/1950.

afișelor menite să popularizeze muzeul, activitate care urma să fie realizată în cursul următoarei luni când se va dispune de banii necesari. Nu s-a realizat nici politizarea secției de pictură deoarece colectivul alcătuit de către D. Dure nu și-a putut începe activitatea încă.

Din punct de vedere științific s-au prelucrat un număr de 50 de piese din materialul recoltat în Dobrogea de către membrii secției de ornitologie. Au fost efectuate cercetări de teren în localitățile Parța, Lenauheim, Iecea Mare și a început organizarea Muzeului Lenau din Lenauheim. A avut loc restructurarea secției de istorie, respectiv a materialului referitor la comuna primitivă.

Muzeul a fost vizitat de un număr de 2.400 de persoane²⁸.

Între timp muzeul a trebuit să înfrunte o serie de greutăți cauzate de birocrație. Astfel într-un raport adresat Comitetului Așezămintelor Culturale de către directorul muzeului și datat la 6 septembrie 1950, se arată că nu s-a putut încasa subvenția acordată de Comitet deoarece Banca R. P. R. susținea că întrucât nu au fost trimiși banii în numerar, subvenția fiind acordată prin virament, era necesară și o defalcare a planului de casă de la Așezăminte, altfel neputându-se acorda banii respectivi. Era vorba de 50.000 de lei trimiși de către Comitetul pentru Așezămintele Culturale ca subvenție acordată secției de științele naturii pentru colectarea materialului muzeologic și pentru cercetări științifice la 29 august 1950. Totodată prin Secțiunea Culturală Urbană Timișoara au fost trimiși 100.000 de lei pentru reorganizarea Muzeului Regional al Banatului. În fața acestei situații la 13 septembrie M. Moga se adresa Băncii pentru a dispune majorarea planului de casă al Muzeului cu suma de 150.000 de lei pentru a – i putea ridica în numerar (având în vedere că în planul respectiv suma nu a fost prevăzută). La 5 octombrie Moga arăta că virarea sumei de 50.000 de lei nu s-a realizat încă, iar la 11 noiembrie se adresa din nou Băncii pentru a plăti din contul muzeului suma respectivă necesară secției de științele naturii²⁹.

Nici în privința reparațiilor muzeului lucrurile nu stăteau bine. Astfel M. Moga arăta la 6 septembrie Comitetului pentru Așezămintele Culturale că pentru lucrările de amenajare necesare la Castelul Huniade și la Muzeul din Lenauheim, nu s-au putut încheia contractele deoarece toate întreprinderile erau supraaglo-

rate cu lucrări și în consecință nu puteau executa comanda la termenul fixat³⁰. Peste două zile Moga revine cu o nouă adresă privind lucrările de reparații necesare. Arătând din nou că lucrările nu puteau fi preluate de nici o întreprindere timișoreană în septembrie, datorită suprasolicitării acestora, el propunea executarea acestora în regie pentru a putea fi terminate la data fixată. Dacă forul respectiv era de acord cu propunerea, trebuia acordată aprobarea în acest sens, fiind necesar și obținerea avizului Ministerului Finanțelor. În vederea executării lucrărilor, datorită faptului că muzeului nu i s-a repartizat cota de cherestea solicitată, Comitetul trebuia să dea cuvenita aprobare pentru procurarea scândurii de stejar de pe piața Timișoarei. Pentru cumpărarea celorlalte materiale necesare lucrărilor din cele două locații era nevoie urgentă de fondurile respective, cât și de toate planurile și desenele. Potrivit lui Moga lucrarea în regie era recomandată și de considerentul că localul amenajat era monument istoric și ținând seama de acest caracter, s-ar putea ivi anumite dificultăți cu întreprinderile care ar executa lucrarea. În privința greutăților ivite pentru procurarea materialelor de construcții, redăm un caz elocvent în acest sens: la 15 iulie Moga semnala Comitetul pentru Așezămintele Culturale că muzeului i s-au repartizat 7,5 tone ciment, dar pentru ridicarea acestei cantități nu se dispunea de fondurile necesare. La 30 august Comitetul înștiința Muzeul că la rândul său nu avea banii respectivi, anunțând că în cazul în care nu putea ridica cimentul să fie informat, pentru a repartiza altor instituții materialul în cauză. La 8 septembrie Moga cerea din nou forului din capitală să intervină la organele competente pentru planificarea și dirijarea cât mai urgentă a materialelor de construcții necesare: (gips, sticlă geamuri, sticlă 4 mm pentru vitrine, întrerupătoare, scânduri de brad pentru tâmplărie precum și de stejar).

Tot în perioada respectivă se afla în discuție proiectul înființării unei școli de muzeologie. Moga arăta Comitetului pentru Așezămintele Culturale că în cazul în care se asigură concursul specialiștilor de la București și Cluj precum și fondurile necesare înzestrării acestei școli cu ateliere și laboratoare, ea va putea să funcționeze în clădirea Palatului Culturii după ce muzeul, respectiv secția de etnografie va fi mutată în Castelul Huniade. El evidenția că localul destinat acestei școli era într-o stare bună și nu necesita decât puține transformări³¹.

²⁸ *Ibidem*, d.6/1950.

²⁹ *Ibidem*, d. 2/1950.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, d.1/1950.

În raportul de activitate al muzeului pe trimestrul III al anului 1950 se arăta că s-au completat etichetele explicative la secția de etnografie. Întregul material aparținând secției de pictură a fost mutat din Palatul Cultural în Castelul Huniade. A fost aranjată încă o sală și s-a început identificarea și trierea materialului existent în depozite. A fost mutată în Castelul Huniade și întreaga arhivă istorică a muzeului împreună cu mobilierul respectiv. Materialul zoologic cedat de către Ministerul Silviculturii muzeului a fost transportat de la Școala Silvică la Castelul Huniade. Materialul arheologic a fost grupat în patru săli la parterul Castelului Huniade, în așa fel încât să poată fi triat și verificat. Concomitent au fost cercetate toate obiectele muzeale care existau în Regiune, stabilindu-se piesele care urmau să treacă în patrimoniul muzeului. A fost întocmit un plan de lucru pentru strângerea obiectelor de artă de la fostele conace moșierești, aspect care va fi tratat mai pe larg în paginile următoare.

Din punct de vedere științific, au fost preluate 50 de piese din materialul ornitologic recoltat din Dobrogea, fiind determinat și etichetat întregul material adus. A fost deschisă publicului secția de arheologie în castelul Huniade. În luna septembrie a fost pregătit materialul în vederea deschiderii unei expoziții care să oglindească rezultatele cercetărilor ornitologice întreprinse de către specialiștii muzeului în Dobrogea în lunile mai-iunie 1950.

Pentru ridicarea nivelului cultural și politic s-a prevăzut organizarea a două conferințe în care urmau a fi dezbătute atât problemele culturale legate de muzeu cât și cele politice curente. Muzeul în cursul trimestrului III a fost vizitat de circa 5000 de persoane³².

La 17 octombrie Marius Moga a înaintat Comitetului pentru Așezăminte Culturale un memoriu privind Castelul Huniade pentru a fi prezentat și supus spre soluționare Consiliului de Miniștri. Castelul Huniade era monument istoric, iar lucrările de restaurare care erau în curs au scos la iveală porțiuni de ziduri care pot fi atribuite primelor faze de construcții. Castelul păstrează o serie de elemente arhitecturale vechi care trebuie conservate și scoase în evidență. De acest lucru s-a ținut și se ținea seama la amenajările care se făceau în acel moment. Castelul era singura clădire din Timișoara care era proprie pentru adăpostirea unui muzeu regional. După ce clădirea a revenit muzeului, întrucât acesta a pierdut 26 de încăperi din Palatul Cultural care au fost cedate unor

instituții culturale și artistice, s-a procedat la amenajarea unei părți a Castelului Huniade pentru trebuințele muzeului. În urma acestor lucrări au putut fi mutate în Castel secția istorico-arheologică, toate depozitele muzeului, precum și toate lucrările de artă care în urma cedărilor amintite mai sus din vechea clădire nu au putut fi expuse. Cu ajutorul acordat de către organele regionale și județene au continuat lucrările de amenajare a Castelului Huniade, astfel încât în luna iulie secția de istorie a putut fi pusă la dispoziția publicului vizitator. În acel moment se lucra la amenajarea unor săli spațioase la parter pentru ca o altă secție să poată fi mutată până în luna decembrie. Tot la parter au fost efectuate lucrări pregătitoare pentru amenajarea unei biblioteci a pionierilor. Lucrările care erau în curs urmau să scoată în evidență vechile elemente arhitectonice și atât cât va fi posibil se va proceda la restaurarea clădirii.

În privința Palatului Cultural, Moga remarcă faptul că acesta era cu totul impropriu adăpostirii unei instituții care deținea obiecte și materiale de valoare celor existente în cadrul Muzeului Regional. Întreaga clădire, inițial fost hotel, a fost construită numai în scopul de a exploata și prin urmare zidurile de compartimentare a camerelor (în proporție de mai mult de 50%) erau din paieanță. Prin urmare securitatea operelor de artă și a materialului muzeologic nu era asigurată în clădirea respectivă. În același timp muzeul, în continuă dezvoltare, nu dispunea de spațiu suficient pentru prezentarea materialelor, fapt ce avea o influență dăunătoare pentru activitatea științifică și administrativă. În urma trierii materialului muzeografic și a operelor de artă care proveneau de la fostele conace moșierești, operațiune pe care personalul muzeului o realiza în acel moment în întreaga regiune, patrimoniul muzeal se va îmbogăți în mod considerabil. Prezentarea acestor noi materiale după toate cerințele științei muzeologice reclama de asemenea un număr de încăperi. Ori, în viziunea lui Moga, toate aceste greutăți și necesități nu puteau fi înlăturate decât prin acordarea definitivă a clădirii Castelului Huniade muzeului, în sensul ca aceasta să rămână destinație exclusivă pentru Muzeul Regional al Banatului. Poziția Castelului, existența unei grădini mari în jurul acestei clădiri precum și alocarea unui parc situat în fața clădirii pentru muzeu, va da posibilitate muzeului să expună întregul material de care dispunea și să se dezvolte, contribuind astfel efectiv la opera de culturalizare a maselor-concluziona Moga³³.

³² *Ibidem*, d. 6/1950.

³³ *Ibidem*, d. 1/1950.

În luna octombrie 1950 au început lucrările de amenajare a sălilor de la parterul Castelului Huniade care urmau să adăpostească secția de istorie.

Au avut loc 16 deplasări ale personalului muzeului (Marius Moga, Emil Lenhard, Francisca Fent, Mihai Bugariu, Ilie Bugilan) în Regiune pentru trierea materialului muzeologic existent la fostele conace moșierești. Aceste deplasări aveau la bază dispoziția nr. 8067/ 15 septembrie 1950 a Comitetului pentru Așezămintele Culturale precum și Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1074/5 octombrie 1950 cu privire la identificarea și strângerea tuturor cărților, broșurilor, hărților, stampelor, etc., de la conacele fostelor moșii, din patrimoniul oricărui s-ar găsi. Toate cărțile, broșurile, tipăriurile de orice fel, hărțile, stampele, etc., care la data expropriării se aflau la conacele fostelor moșii expropriate, prin efectele legii nr. 287 din 23 martie 1945 pentru înfăptuirea reformei agrare și a decretului nr. 83 din 2 martie 1949, treceau în patrimoniul Comitetelor Provizorii Regionale și sub administrarea Secțiunilor de Cultură și Artă respective din patrimoniul oricui s-ar găsi (S. M. T., Gostaturi, școli, persoane juridice sau particulare). Trebuia realizată inventarierea și trierea acestor cărți conform instrucțiunilor Comitetului pentru Așezămintele Culturale din Republica Populară România. Președintele Comitetului pentru Așezămintele Culturale și președinții Comitetelor Provizorii erau însărcinați cu aducerea la îndeplinire a acestei hotărâri³⁴. Totodată au fost efectuate cinci transporturi de materiale muzeologice și de cărți provenite de la fostele conace moșierești. Au fost confiscate icoane religioase, materiale etnografice (cămăși țărănești, laibăre, prosoape țărănești, poale, etc), tablouri aparținând diferitelor școli de pictură (olandeză, italiană, etc.), acuarele, statuete, săbii, pumnale, diplome nobiliare, herbare, cărți, ceasuri, mobilier Bidermayer, monede romane, medievale, dar și bomboniere, reșouri electrice, ploscă, pahare de sticlă colorată, etc³⁵.

Tot în luna octombrie s-au efectuat șase cercetări de teren pentru colectarea de material ornitologic și au fost determinate toate piesele ornitologice recoltate din Dobrogea. Cu materialul rezultat a fost organizată o expoziție în cadrul muzeului. Muzeul a fost vizitat de 4.500 de oameni, iar personalul de specialitate a condus grupurile

de vizitatori și a ținut lecții practice pentru școlile de specialitate care au vizitat muzeul³⁶.

În privința reparațiilor care se executau la Palatul Huniade, la 28 octombrie Moga informa Secțiunea Culturală a Sfatului Popular orașenesc că lucrările de amenajare a Castelului au început, iar instalația de lumină electrică era aproape terminată. Pentru proiectata bibliotecă a pionerilor a fost comandat mobilierul necesar și se lucra la instalația electrică. Dar directorul instituției trăgea un serios semnal de alarmă, arătând că armata nu renunța la ideea reintrării în Castelul Huniade, Biroul Spațiului Locativ al orașului primind ordinul din partea Ministerului Forțelor Armate de a evacua clădirea respectivă³⁷. În ceea ce privește Muzeul din Lenauheim, la 3 octombrie într-o adresă înaintată Întreprinderilor Locale de Construcții se arăta că pentru repararea clădirii unde urma să fie adăpostit Muzeul Lenau era necesară suma totală de 1.099.713 de lei. Devizul final cuprindea suma de 820.000 de lei³⁸. Totodată M. Moga îi solicita censorului statistic din Jimbolia să îi comunice datele și informațiile pe care le deținea în legătură cu Lenau și cu populația germană din Banat în general. Astfel de adrese au fost trimise și unor locuitori din Cărpiniș și din Comloșu Mic³⁹.

În luna noiembrie au fost continuate lucrările de amenajare a sălilor de la parterul Castelului Huniade în vederea adăpostirii secției de istorie. Personalul muzeului a continuat trierea materialului muzeal de la fostele conace moșierești. Personalul secției de științele naturii a întreprins două cercetări științifice de teren pentru îmbogățirea colecției de ornitologie. În cadrul atelierului de restaurare de la secția de artă au fost restaurate două lucrări și au fost pregătite pentru restaurare alte două. Muzeul a fost vizitat de 2.600 de persoane, dar din cauza lucrărilor de restaurare și de amenajare care se executau în Palatul Huniade secția de istorie nu a putut fi deschisă în luna noiembrie⁴⁰.

Pentru refacerea unei părți de la parterul Muzeului, Exploatarile Comunei Urbane Timișoara a prezentat un Deviz-Ofertă însumând suma de 1.662.327 de lei⁴¹.

³⁶ *Ibidem*, d. 6/1950.

³⁷ *Ibidem*, d. 1/1950.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*, d. 6/1950.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*, d. 1/1950. Printre lucrările necesare se numărau: instalații electrice noi în 16 săli la parter, în 21 de săli la etajul II, în 15 săli la mansardă; 150 de ferestre la parter și la mansardă; 15 uși; pardoseli interioare la parter, etajul II și la mansardă; reparații de tencuieli și zugrăveală nouă; instalarea a două WC-uri și 16 guri de incendiu; conducte pentru încălzirea cu aer în întreaga clădire.

³⁴ *Ibidem*, d. 6/1950.

³⁵ *Ibidem*, d. 7/1950.

La 30 noiembrie 1950 Moga semnala Comitetului pentru Așezămintele Culturale al Republicii Populare Române că la data de 15 decembrie urma să se încheie situația lucrărilor de reparații la Castelul Huniade și la Muzeul Lenau. În acel moment lucrările erau în plină desfășurare. Directorul instituției ruga ca delegatul Comitetului să fie prezent pe șantier la 12 decembrie, astfel încât la 15 decembrie împreună cu reprezentanții cooperativelor contractante să constate situația exactă a lucrărilor. Se arăta că în acel moment nu exista o situație clară a lucrărilor din cauza lipsei de ciment care abia atunci a fost repartizat. La 30 noiembrie M. Moga și reprezentantul Comitetului pentru Așezămintele Culturale au încheiat un proces verbal în care au constatat stadiul lucrărilor la Castelul Huniade și la Muzeul din Lenauheim. La Lenauheim nu s-a executat nici o lucrare, acestea urmând a începe la 4 decembrie și a fi terminate la 15 decembrie. În concluzie lucrările de la Timișoara erau în curs de executare, iar cele de la Lenauheim trebuiau să fie executate până la 15 decembrie. Situația se prezenta astfel deoarece serviciul Planificării nu a trimis la timp util repartițiile necesare de materiale, iar când au fost trimise nu s-a precizat de unde să se ridice materialele respective. Abia după intervențiile repetate ale conducerii muzeului atât pe lângă Comitetul pentru Așezămintele Culturale cât și pe lângă Fabrica de ciment din Turda, cimentul a fost expedit spre Timișoara la 25 noiembrie, în acel moment materialul fiind pe drum. Pentru ca lucrările să se poată executa au fost luate materiale de la antrepriză, urmând a fi restituite. Din cauza planificării greșite și incomplete muzeul a fost nevoit să se angajeze în procurarea materialelor și să le plătească din subvenția pentru întreținerea instituției. În cazul în care lucrările ar putea fi continuate până la 25 decembrie întreaga sumă contractată pentru muzeul din Timișoara va putea fi cheltuită. Situația provizorie nr. 1 a lucrărilor executate la Castelul Huniade cuprindea suma totală de 217.322 de lei⁴².

La 6 decembrie 1950 Moga informa Comitetul pentru Așezămintele Culturale că Intre-

⁴² *Ibidem*. Procesul verbal constată că în Palatul Huniade s-au tras toate tuburile Bergmann și parte din conductorii electrici. Zidăria care urma a fi dărâmată a fost dărâmată și a fost curățată cărămida; nu a fost executată o zidărie nouă; au fost curățate tencuielile pe pereți și tavane; s-au executat și montat 5 ferestre noi și 2 glaswanduri fixe; se lucra în acel moment la tencuieli, la pereți și tavane și la cele 3 glaswanduri mobile.

prinderile de Locuințe și Localuri Timișoara solicitau muzeului încheierea unui contract de închiriere pentru localurile ce le ocupa și respectiv plățirea chiriei aferente. Moga arăta că întrucât Castelul Huniade era monument istoric și a ajuns în proprietatea Primăriei Timișoara, fiind astfel dependent de Primărie, era necesară clarificarea situației acestei clădiri și a apartenenței ei, propunând ca ea să treacă fie în proprietatea Comitetului, fie în cea a muzeului. El socotea că situația care s-ar crea în urma încheierii unui contract de închiriere era nejustă deoarece Întreprinderea respectivă nu s-a ocupat de întreținerea clădirii, toate reparațiile necesare fiind făcute fie din bugetul muzeului fie de Așezămintele. Ca atare clădirea va trebui să treacă în proprietatea acelora care o întrețin și investesc bani în ea – concluziona Moga⁴³.

Referindu-se la starea în care se găsea colecția de pictură, Marius Moga arăta că nu exista personalul de specialitate care să se ocupe de îngrijirea operelor de artă expuse, iar prezentarea materialului pentru expoziție a fost făcută de către M. Moga și F. Fent. În vederea îmbunătățirii calitative a galeriei de artă directorul Muzeului Regional al Banatului propunea Comitetului de Artă, Direcțiunea Artelor, completarea acesteia cu lucrări ale clasicilor români și în special cele ale pictorilor progresiști. Erau necesare, în viziunea lui Moga, și întocmirea unor directive precise pentru prezentarea materialului, atât în privința conținutului lucrărilor cât și a felului de prezentare ale acestora. De asemenea era necesară amenajarea sălilor destinate secției de pictură în Castelul Huniade, săli care se pretau în acest sens mai bine decât cele din Palatul Cultural (unde erau încăperi mici, cu variații de temperatură, în urma cărora o parte din lucrări prezentau urme de deteriorare). Colecția de pictură era inventariată într-un registru special în care erau precizate numele autorilor, titlul lucrărilor, tehnica de realizare a acestora, dimensiunile și proveniența lor⁴⁴.

Pentru ultima lună a anului 1950 planul de muncă al muzeului prevedea continuarea restaurării picturilor deteriorate, organizarea de conferințe științifice săptămânale în cadrul secției de etnografie, inventarierea pe baza proceselor verbale a materialelor muzeografice și a obiectelor de artă provenite de la foștii moșieri și care au intrat în patrimoniul muzeului⁴⁵.

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ *Ibidem*, d. 6/1950.

⁴⁵ *Ibidem*.

Tot pentru sfârșitul anului era prevăzută o deplasare (în perioada 15 noiembrie - 31 decembrie) a lui E. Nadra, D. Linția în regiunile Hunedoara, Severin, Timișoara și Arad pentru colectarea de material ornitologic și zoologic⁴⁶. S-a solicitat Miliției eliberarea de autorizații de călătorie pentru Nadra și Linția în regiunile respective⁴⁷, iar Asociației Generale a Vânătorilor din Republica Populară România, filiala Timișoara, permisiunea pentru Nadra și Tamaș Leonida, ultimul fiind colaborator al muzeului, să se deplaseze în pădurea Chesințului din raionul Lipova pentru strângerea de material ornitologic. Astfel se solicita ca cei doi să poată vâna răpitoare și mistreți⁴⁸. Pentru aceste cercetări trebuia să i se plătească lui Nadra suma de 8000 de lei din contul muzeului⁴⁹.

În privința lucrărilor de reparații la Castelul Huniade, Moga solicita la patru decembrie I. R. E. F. întocmirea devizului pentru lucrările de bransament necesare în vederea mutării Muzeului Regional în clădirea respectivă⁵⁰.

La 27 decembrie 1950 directorul Muzeului solicita Arhivelor Statului, Direcției Regionale Timișoara, transferarea arhivistului Alexandru G. Rusu la Muzeu, pe postul de asistent-istoric-arhivist, începând din data de 1 ianuarie 1951⁵¹.

În privința achizițiilor realizate de muzeu în decursul anului 1950 amintim cumpărarea unui tablou realizat de către pictorul Iser reprezentând un peisaj din Dobrogea și care aparținut lui Coriolan Proștean⁵², a unui tablou al pictorului Ștefan Popescu, cumpărat la 3 februarie de la Conrad Bally (valorând 13.000 de lei)⁵³. În luna martie I. Bugilan se deplasa în localitățile Clopodia și Ferendia pentru colectarea de obiecte etnografice⁵⁴, iar la 29 decembrie era cumpărat un covor țărănesc vechi, în valoare de 16.000 de lei, care era descris ca o piesă unică cu motive ce nu se mai găseau în acel moment în industria casnică bănățeană⁵⁵. Un aspect aparte îl constituia solicitarea făcută lui Moga de către Petre Constantinescu Iași, directorul Institutului de Istorie și Filosofie, de a lua legătura cu Otto Roth în vederea inventarierii materialului istoric

deținut de către acesta. Demnitarul comunist cerea să i se comunice rezultatul întrevederii precum și să-i fie trimisă o listă cu materialul istoric inventariat. În răspunsul său Moga arăta că O. Roth era bolnav, astfel încât inventarierea urma să fie făcută după însănătoșirea acestuia⁵⁶.

Tot în anul pe care îl cercetăm au fost restaurate o serie de tablouri aparținând colecției de artă a muzeului. Acestea au fost restaurate de către Emil Lenhardt, intitulat pictor artistic-restaurator sindicalist. Printre lucrările restaurate s-au numărat : „Sfântul Nicolae între doi Sfinți” de Zugrav Nedelcu; „Maica Domnului cu Isus” de pictorul Tenețchi Ștefan; „Isus Hristos binecuvântând” de Vasile Diaconu, pentru toate aceste tablouri restaurate primind suma de 15.000 de lei⁵⁷. Aceiași sumă a primit-o pentru restaurarea tablourilor „Ioan Botezătorul” de Zugrav Nedelcu, „Țărancă bătrână” de un pictor necunoscut; Fiola Antoniu „Bustul unei femei”⁵⁸, iar cu o altă ocazie a fost recomandat cu suma de 6.360 de lei⁵⁹.

În concluzie, anul 1950 a fost un an important pentru Muzeul Banatului. Acesta avea un caracter mixt, predominând secția de istoric-arheologie (alături de secțiile de etnografie, de pictură și de științele naturii) și era subordonat Comitetului pentru Artă din cadrul Ministerului Artelor, care îl subvenționa, alături de Comitetul pentru Așezămintele Culturale de pe lângă Consiliul de Miniștri.

Muzeul se confrunța în anul pe care îl analizăm cu o lipsă acută de spațiu, în condițiile în care trebuiau realizate reparații urgente la Castelul Huniade, care apoi trebuia amenajat pentru a adăposti un muzeu (clădirea era lipsită complet de instalația de încălzire). În plus muzeul a fost obligat să renunțe la o serie de încăperi pe care le deținea în Palatul Cultural, oricum impropriu adăpostirii colecțiilor muzeale. Lucrările de construcții și de amenajare a Castelului Huniade s-au realizat într-un ritm greoi în cursul anului 1950 datorită bugetului mic alocat acestora, birocrăției existente, lipsei materialelor de construcții, precum și a faptului că întreprinderile de construcții din Timișoara aveau foarte multe lucrări de executat. În aceste condiții directorul muzeului Marius Moga propunea forurilor competente executarea unor lucrări de reparații în regie. În ciuda acestei realități la sfârșitul anului au fost

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*, d. 1/1950.

⁴⁸ *Ibidem*, d. 6/1950.

⁴⁹ *Ibidem*, d. 2/1950.

⁵⁰ *Ibidem*, d. 1/1950.

⁵¹ *Ibidem*, d. 1/1950.

⁵² *Ibidem*, d. 5/1950, f. 124.

⁵³ *Ibidem*, d. 3/1950.

⁵⁴ *Ibidem*, d. 1/1950.

⁵⁵ *Ibidem*, d. 6/1950. Vezi și d. 2/1950.

⁵⁶ *Ibidem*, d. 6/1950.

⁵⁷ *Ibidem*, d. 5/1950, f. 40.

⁵⁸ *Ibidem*, d. 4/1950, f. 129.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 9.

executate o serie de lucrări la parterul Castelului pentru instalarea secției de istorie, instalația de lumină era aproape terminată, a fost pavat și amenajat parcul interior.

În privința colecțiilor, muzeul nu dispunea de nici un depozit organizat după criteriile științifice, lipsa mobilierului reprezentând una dintre cauze. Datorită inexistenței mobilierului adecvat, dar și a deselor mutări ale depozitelor de-a lungul timpului, materialul muzeologic existent în depozit era într-o mare măsură deteriorat. Materialul prezentat în cadrul expozițiilor era bine conservat.

În anul 1950 colecția de arheologie a fost transferată în întregime în Castelul Huniade. M. Moga avea în vedere verificarea acesteia. Secția de pictură era organizată în 13 săli din Palatul Cultural, fiind prezentată pe școlile de pictură în ordine cronologică. Secția de artă populară a fost reorganizată în aceeași clădire. Au început și lucrările pentru organizarea secției de istorie – arheologie în Castelul Huniade. În primele luni ale anului 1950 erau deschise publicului expozițiile de științele - naturale, de pictură și etnografie. În iunie 1950 a fost deschisă prima parte a expoziției de istorie - comuna primitivă (în Castelul Huniade). Numărul vizitatorilor se cifra între 2000 și 4000 de oameni. Tot în cursul anului a fost mutat în Castelul Huniade întregul depozit de pictură (condițiile de conservare erau mai bune aici), precum și întreaga arhivă istorică a muzeului. A fost demarat și procesul de identificare și de triere a materialului muzeologic existent în depozite.

Personalul muzeului, atât cel științific, cât și cel administrativ era insuficient. Totodată acesta era doar în parte corespunzător din punct de vedere profesional. Astfel cercetarea științifică a fost asigurată în acel moment doar de către Marius Moga (istorie), Dionisie Linția și Emil Nadra (științele naturii). Există un singur laborant (pentru științele naturii). În același timp cei care activau în muzeu aveau statutul de personal administrativ, suferind o pierdere de salariu în anul pe care îl analizăm.

Chiar și în condițiile dificile din acel an personalul științific al Muzeului Regional al Banatului a întreprins unele cercetări științifice. Astfel Marius Moga făcea parte din colectivul de specialiști care lucrau la Repertoriul Arheologic al Republicii Populare România, contribuind cu informații științifice privind Banatul. Pentru săpăturile arheologice din acel an istoricul bănățean se gândea la așezările Jadani sau Pișchia pentru clarificarea problemei valurilor romane din Banat precum și la Parța, punct preistoric

important. Totodată Moga a făcut parte din colectivul de arheologi de la Porolissum.

Au fost întreprinse cercetări de teren în localitățile Parța, Lenauheim, Ieccea Mare.

Deosebit de importante au fost cercetările științifice întreprinse de către Emil Nadra în Dobrogea și care s-au concretizat cu îmbogățirea colecției ornitologice a muzeului. Materialul ornitologic adus din Dobrogea a fost prelucrat în cursul anului, el fiind prezentat apoi publicului în cadrul unei expoziții. Linția și Nadra s-au deplasat pentru colectarea de materiale ornitologice și zoologice și în Regiunile Hunedoara, Severin, Timișoara și Arad.

Colecțiile muzeului au fost îmbogățite în limita fondurilor existente. Au fost cumpărate o serie de tablouri, precum și piese etnografice. În același timp au fost restaurate tablouri de către Emil Lenhardt.

Nici Muzeul Regional al Banatului nu a fost scutit de procesul de comunizare a României, aflat în plină desfășurare în 1950. Astfel expozițiile, în special cea de istorie, trebuiau să fie realizate ținându-se cont de principiile materialismului istoric. În toamna lui 1950 personalul muzeului a fost angrenat de către autorități în strângerea obiectelor muzeografice confiscate de comuniști de la foștii moșieri.

Pe de altă parte a fost demarat proiectul realizării Muzeului Lenau din localitatea Lenauhaeim (urmărind și el unele scopuri politice imediate). M. Moga a început demersurile pentru adunarea materialului muzeografic necesar în acest scop, dar lipsa banilor a împiedicat repararea clădirii care a fost aleasă pentru a adăposti viitorul muzeu.

Directorul muzeului a fost preocupat de dezvoltarea acestei importante instituții de cultură din Banat. În acest scop a elaborat un proiect de dezvoltare a secțiilor muzeului, propunând, pentru o mai optimă funcționare a instituției, subordonarea acesteia față de Comitetul pentru Așezămintele Culturale. Erau necesare noi laboratoare, ca și pregătirea laboranților. În același an M. Moga avea în vedere înființarea unei școli muzeografice la Timișoara, care urma să-și aibă sediul în Palatul de Cultură.

Anul 1950 a fost unul extrem de complex pentru Muzeul Banatului. În ciuda multor dificultăți s-au realizat primii pași spre transformarea acestuia într-o instituție muzeală autentică. Meritul major în acest sens l-a avut Marius Moga, care a fost nevoit, în lipsa personalului de specialitate, să rezolve o multitudine de probleme complexe.

DAS NEUGEBUHR EINES MUSEUMS. DAS BANATER MUSEUM VON TEMESWAR IN DAS JAHR 1950

Zusammenfassung

In das Jahr 1947 die Gebäude Huniade Schloss wurde zum Banater Museum gegeben. In dieser Sinne das Jahr 1950 bleibt eine wichtige Datum für diese Kultur Institution. Zur dieser Zeit das Museum hatte einen gemischten Charakter, vortgeschritten war nur die Archäologie-Geschichte Abteilung (daneben auch die Volkskunde-, Naturwissenschaft- und Gemälde- Abteilung) und war unter der Stützung des Kunstgenossenschaft aus der Kunst Ministerium, Institution die ihm auch finanzierte gemeinsam mit der Komitet für die Kuilturniederlassungen, von der Kunstbotschaften der Ministerium.

Das Museum, in das Jahr in dem wir die Analzse unternehmen, beschrenckte sich mit ein grosses Mangel an Raum, Umstände in dem man dringente Reparationen erledigt wurden, an der Huniade Schloss, der angefertigt sollte für die Funktion eines Museums (die Gebäude hatte damals keine Heizungsanlage). Dabei das Museum musste eine Reihe von Kammern aus der ehemaligen Kultur Palast befreihen, Gebäude die schon aus der Zwischenkriegszeit es besetzte. So und so die Gebäude war ungünstig für die Behaltung der Sammlungen, so dass die Umsiedlung in der Huniade Schloss als eine gute Lösung erschien. Doch die Bauarbeiten an der Huniade Schloss gingen fortwärts in einen sehr langsamen Ritmus, ins besonders wegen der Geldmangeln des Staates nach dem Zweiten Weltkrieg. In das Jahr 1950 die angeordnete Geldsumme für die Kultur war sehr klein.

Im Bezug mit ser Sammlungen das Museum besitzte seinen Depos nicht in enen wissenschaftlichen Ordnung, in meisten Fälle wegen der Möbelmangel. Deswegen war auch ein grosser Teil der Materialien nicht im guten Stande behaltet.

In das Jahr 1950 die archäologische Samlung wurde in das Huniade Schloss getrieben, als die Stromanleitung fertig war. In die ersten Monaten des Jahres wurden für das Publikum einige Ausstellungen geöffnet: die Naturkunde, Volkskunde und Gemäldegalerie. Im Junie des Jahres 1950 öffnete sich auch die erste Teil der Vorgeschichte – Ausstellung (alles in das Huniade Schloss). Der Anzahl der Besucher war zwischen 2000 bis 4000 Leute. In dieser Zeit

man arbeitete bei der wissenschaftliche Bestimmung der Materialien aus der Sammlungen.

Die Angestellten des Museums waren nicht genug als Anzahl und nicht professionell Bereit. In diesem Fall die Forschung war gesichert damals von Marius Moga (Geschichte und Archäologie), Dionisie Lintia und Emil Nadra (Naturkunde). Existierte nur ein einziges Labor (fär die Naturwissenschaften). Auch in diesen düstere Umstände wissenschaftliche Forschung wurde gemacht. Marius Moga projektierte systematische Ausgrabungen in die Siedlungen von Jadani oder Pischia für die Klarifizierung des Problemms der Römischen Erdwällen. Im Banat sollte man Ausgrabungen auch bei Parta, ein wichtiger prehistorisches Punkt, beginnen.

Oberfläche Forschungen wurden gründlich in die Ortschaften Parta, Leunauheim, Iecca Mare unternommen.

Sehr wichtig waren die wissenschaftliche Forschungen von Dobrogea, des Emil Nadra's, seine Sammlungen haben das Banater Museum reicher gemacht. Lintia fuhrte nach Hunedoara, Severin, Timisoara und Arad um neue Exemplare zu der ornitologische und zoologische Sammlung bringen kann.

Die Gemälde Sammlungen wurden von Emil Lenhardt restauriert und bewahrt.

Kein regionales Museum aus Banat konnte sich von der Kommunismus sich erweigern. Auch die Ausstellungen wurden so gedacht dass die neue politische Realität zu stützen. Im Herbst des Jahres 1950 die Angestellten der Banater Museum müsssten ein Museum an Gedehniss zu Lenau im Lenauheim anfertigen (Projekt die mehr politische Zwecke hatte). M. Moga begann die Arbeiten für die Sammlung der Materialien, doch das Geld fehlte dafür.

Der Direktor war damals beschäftigt diese Kultur Institution zu entwickeln und representativ für das ganze Banat sein soll. Deswegen dachte er mehrere Abteilungen in das Museum zu bilden und mehrere Labors bauen. In diesen Jahr M. Moga dachte schon an eine museographysche Schule in Temeswar zu gründen.

Das Jahr 1950 war ein sehr schweres und komplexes für das Banater Museum. Trotz aller Schwierigkeiten haben sich Fortschritte gemacht in der Umwandlung der Intitution in einen wahren Museum. Marius Moga war gezwungen, wegen der Inexistenz der wissenschaftlichen Angestellten, mehrere Problemme alleine lösen zu können.